

10.
N. 5.
Q. F. F. S.
DISSERTATIO HISTORICO-
POLITICA,

ATTILÆ

REGIS, GENTISq;

HUNNORUM

VINDICIAS CONTINENS,

Quam

Consensu ampliss. Facult. Philos.

Acad. Aboënsis,

PRÆSIDE

VIRO CL.

MAG. ALGOTHO

A. SCARIN,

Hist. & Philos. Civ. Prof. Reg. & Ordin.

Publicæ candidorum censuræ,

qua par est modestiâ, submittes

Alumnus Regius

JOHANNES WELINUS, J. F. J. N.

Borea Fenno.

Ad diem v Martii, Anno MDCCXXIX.

loco horisq; solitis.

ABOÆ, Imp. Typ. Acad.

S. R. M.

MAXIMÆ FIDEI VIRO,
SENATORI PRINCIPI,
REGNI CANCELLARIÆ PRÆSIDI

Et
ACAD. ABOENSIS CANCELLARIO,
ILLUSTRISSIMO & EXCELLENTISSIMO
COMITI AC DOMINO,

D. N. ARVIDO
HORN,

MÆCENATI SUMMO.

CELSISSIME COMES,

DOMINE LONGE GRATIOSISSIME.

*U*tpote luce caret nativa luna
bicornis,
Nec nisi nimbofo vestitur tegmi-
ne, furva;

*Sed sicut Æsopi peregrinis graculus alis
Contegitur; secus haud Solis splendore re-
fulget :*

Sic.

Sic quoque nostra cupis presens sat sordida
charta

Ex Te, **CELSE COMES**, sibi conciliare ni-
torem;

Quippe Tuo nostrae pendente spiramine Mu-
se,

Solus es illarum Mæcenas, vita peda-
men.

EXCELLENS HEROS alas expande favoris
In fragiles, quae jam volvuntur ad atria,
chartas.

Et licet haud unguis sapiat mea pagina
morsos,

Limina nec Myröes splendentia thure va-
porem;

Nam latitat teneris etiam mea messis in
berbis,

Nec poterint verno prorumpere tempore
fruges;

Attamen ad nostros vultus converte la-
bores,

Munera nec parvo levidensia pondere
penisa.

CELSISSIMI COMITIS,

Subjectissimus Servus
Johannes Welinus.

NOBILISSIMO DOMINO,

Dn. CLAUDIO

JÄGERSKIÖLD,

Supremi Dicasterii Aboënsis Con-
filiario,

PATRONO & PROMOTORI MAGNO,

Patruo benignissimo.

NOBILISSIMO & AMPLISSIMO
ASSESSORI,

Dn. HENRICO

BRENNER,

Bibliothecæ, quæ Holmiæ est, Re-
giæ Præfecto gravissimo, Litterarum
Pubisq; in *Fenningia* litteratæ
Fautori & Promotori

Certissimo.

Vestra quod heic nostris figantur nomi-
mina chartis,
Desinitote meos grandes mirarier ausus.
Quandoquidem docuit satis experientia
partim,
Ac partim tulerit volitantis buccina fa-
me,
Pegasidū servos animatos Vosmet in omnes.
Hinc igitur volui penetralia pandere dulcis
Propensiq; simul, prasente labore, favoris.
Respiciote igitur vultu mea dona sereno,
Neq; leves tenuis charta contemnite fasces.

Magnorum Nominum Vestrorum

Humillimus cultor

J. W.

MAXIME REVERENDO atq; AMPLISSI-
MO DOMINO,

Mag. JOHANNI
HAARTMAN,

Philos. Theoret. Prof. Reg. & Ordin.

Philos. Facult. h. t. Decano,
maxime spectabili,

Consistorii utriusq; cum Academici
tum quoq; Ecclesiastici Adlesiori,
longe gravissimo,

Ut nutritio, ita studiorum meorum
Patrono & Promotori magno, hu-
millima devotione & reveren-
tia etatem prosequendo.

*MAXIME REVERENDO atq; AMPLISSI-
MO DOMINO,*

Dn. CHRISTIANO

MELARTOPOEO,

**Diceceseos & Ecclesix Wiburgensis
Superintendenti præcellen-
tissimo,**

Avunculo & Promotori certissimo,

*ADMOD. REVER. atq; AMPLISSIMO
DOMINO,*

Dn. JACOBO

GARWOLIO,

**Pastori Ecclesiarum Biörneburgen-
sium meritissimo, vicini districtus
Præposito gravissimo, Scholæ tri-
vialis ibidem Inspectori accuratissi-
mo, patrono & euergetæ nul-
lo non tempore devene-
rando.**

Ulam grandes validi cumulos confer-
re favoris

Mi voluit tua jam bonitas, Cele-
brande Professor,

Non valeo dignis illud perstringere verbis,
Rebus & in magnis levidensis cannula torpet.
Crebris urgebas etenim calcaribus ausus
Praesentes, stimulus agitans tardare volentem.

Cum quodq; Vestra simul mecum benefacta re-
volvo

Prolixumq; mei studium, queis cura sacrorum!
Prætereo quare ficcis baud nomina Soccis
Vestraq;, sed vobis tenerum nunc dedico fatum.
Propterea, Celebris Vir, sacricolæq; verendi,
Consultote boni, mea quod mens grata profun-
dit.

Magnorum Nominum Vestrorum

Devotissimus cultor
JOH. WELINUS.

Admod. Rever. atq; Doctissimo VIRO,
Dn. CAROLO WALLENIO,
*Pastori & Praeposito Ecclesiarum, quae Deo
in Wesilax colliguntur, gravissimo, Fau-
tori quovis officiorum genere
colendo.*

Plur Rever. atq; Doctissimo VIRO,
Dn. ANDREÆ PACCHALENIO,
*Pastori in Ruovesi meritissimo, ut benefa-
ctori ita avunculi loco omni observan-
tia jugiter afficiendo.*

Plur. Rever. atq; Doctissimo VIRO,
Dn. CLAUDIO RENNER,
*Schole Trivialis Arctopositanae Rectori e-
merito, ut pridem Praeceptoris diligentissi-
mo, ita jam Fautori certissimo.*

Perquam Rever. atq;
Dn. GUSTAVO
*Sacellano in Wirmo laudatissi-
jugiter ve-*

Pro singularibus in me cumula-
in grati animi testificationem, dat,

JOH. WELLMUS

Auctor &

P'ur. Rever. atq; doctissimo VIRO,
Dn. SAMUELI HORNÆO,
*Parochia Euraëminnensis Pastori lon-
ge vigilantissimo, fautori &
euergetæ propensissimo.*

Plur. Rever. atq; Doctissimo VIRO,
Dn. THOMÆ FORSELIO,
*Pastori in Messuby multo vigilantissimo,
Fautori & patrono optimo.*

P'ur. Rever. atq; Clarissimo VIRO,
Mag. SAMUELI HORNÆO, FILIO
*Schola Trivialis Uhleensis Rectori gravissi-
mo, Fautori non uno nomine
suspiciendo.*

Doctissimo VIRO,
PACCHALENIO,
*mo, fautori avunculi loco
nerando.*

*tis beneficiis, præsentem opellam,
dicat, dedicat*

Respondens.

CONSPECTUS

CAPITIS PRIORIS.

§. I.

De Hunnorum origine varias Scriptorum enumerat sententias.

§. II.

In causas tante apud Scriptores diversitatis, inquirat.

§. III.

Primas Hunnorum sedes indicat.

§. IV.

Fabulas de eorum origine & videndi modo perstringit.

§. V.

Hunnorum expeditiones narrare incipit.

§. VI.

Tempus, quo Attila Hunnorum Rex est creatus, indicat, telamq; rerum gestarum orditur.

§ VII. & VIII.

Cæptam narrationem persequuntur.

§. IX.

Attilæ mortis genus describit.

יהו ונעם אדני אלהים עלונו
ומעשה ידינו כוננו מעשה
דיונו כוננו

Προαύλιον.

Ommunis isq; pravif-
simus jam indè à rerum
omnium initio mos in-
valuit, & hodienum vi-
get, ut, qui magnitudine rerum ge-
starum multis parasangis alios ante-
cellunt, eorum assiduò famæ atque
gloriæ detrahere non intermittant
maligni. Quos enim aperta vi ag-
gredi verentur, illorum virtutem
quoad fieri poterit longissimè, vene-
natis morsibus rodunt, scriptisque
& calumniis variis proscindere ni-
cun-

tuntur. Proserpsit hæc seculorum omnium Thais, fonticusque societatis humanæ morbus tam longe lateque, illa, quæ nunc est, ætate, ut nulla uspiam gens existat, quam non virulentissima hæc excetra suo infererit toxico. Hanc talem pestem atq; לִשְׁוֹן הַתְּלוּתָא *lingua tertie* (ut cum Rabbini loquar) venenosa spicula etiam usq; adeo expertus est bellicosissimus *Hunorum Rex Attila* , a) ut summorum Principum vix alius quispiam reperiatur, qui plebejorum ingeniorum obtreccionibus magis expositus fuerit. Tanti vero Regis, gentilis licet, integerrimam famam cum ab illo genere hominum, quibus propè solis innoxia per se quæque, flagitiosissima interpretatione corrumpere permissum est, tam fœde exagitatam sugillatamq; videremus, ut laude dignissima illius apud plerosq; , præsertim illos, qui ad Rhetoricam magis quam Logicam arrectas aures suas habent, eviluerint facinora; hinc ab officio & æquitate alic-

alienum nos nihil facturos autumamus, si nomen tanti Herois adeo non suo merito, quam eorum, quorum interest, maligno iudicio labefactatum, suo, quantum possumus, nitore existimationi quæ restitueri aggressi fuerimus. Quocirca in eo jam sedula desudabit opera nostra, ut gentem *Hunnorum*, præcipue verò Principem & Regem eorum si non ab omni culpa & humanitatis noxa immunem pronuntiare possimus, siquidem homo fuit, humani quæ ab ipso nihil alienum censemus; saltem ab opprobrio *Archityranni*, aliisque vitiis, vindicare nitamur, quibus ipsi falso tributis ex magna gloria non minus in posteritate periculum famæ subiit, quam si rem per omnia pessimè gessisset. Interim, cum *vindicias* aggrediemur *Hunnorum* gentis, ignominiosæ quæ virtuti alienæ obstrepentibus picis garrulis obviam ire profligareque conabimur, benevolum Lectorem, qua par est observantia, rogamus cupimus, ut juvenilia hæc e-

†
recti, quod spero, ingenii tentamina,
ad levandam fortissimæ gentis invi-
diam, in primis tendentia, in melio-
rem velit interpretari partem: quod
si impetraverimus, erit sanè, de quo
nobis in sinu quoq; impensè gratu-
labimur.

a) *Attila a vetere Gothico Athil/ Ethel
& Edele derivatur, quod ut olim, ita
hodie quoq; apud nos nobilem signi-
ficat. Imo Hungaros suo idiomate
regem hunc Ethele vocasse apud
Matth. Michovium de Sarmat. ali-
osq; legimus. Conf. cod. M. S. Saxon.
biblioth. Christ. Augustæ citat. Pe-
ringsk. not. ad Theod. vit. p. 536.*

CAPUT PRIUS HISTORICUM.

§. I.
ANtequam vero ad *Attila* vindi-
cias, ejusq; delinendas res ge-
stas nosmet propius accinxerimus,
in antecessum nonnihil de origine
gentis Hunnicæ differendum erit,
quò, ejusdem originibus & primis
sc.

sedibus rite investigatis inventisque,
luculentius omnibus dispalescat, quot
terras & regiones armis victricibus
pertransierint, quæ suæ fortitudinis
trophæa, in terris longissimo cœlo
remotis, excitaverint. De patria ve-
ro *Hunnorum* perinde atque *Homeri*
vel sexcenta sese apud Historicos pan-
dunt sententiarum divortia, adeo ut
tantum non incerti simus, quæ præ
ceteris nobis sit amplectenda opinio.
Nonnulli enim è Germania eos de-
ductos volunt, quidam è Gallia, alii è
Pannonia, è Scandinavia alii & qui-
dem Medelpadia origines eorum ar-
cessunt: Danubium sive Istrum non-
nulli illos primum accoluisse jurant,
alii ad paludem Mæotin antiquitus
habitasse; Scriptores rerum septen-
trionalium in *Chunigardia* aut si ma-
vis *Ostrogardia* sedes eorum primas
constituunt, à quibus non multum
dissentiant, qui è Sarmatiæ Asiaticæ
angulo quodam, Cumania dicto, eos
prætendunt egressos: adeo ut Delio
natatore opus sit, si res, implicita tot
sen-

sententiarum involucris, sit quocun-
que modo ad liquidum perducenda.

§. II.

Mirum procul dubio cuivis vide-
bitur, quod, qui gentium omnium
consignavere historias, tam diversas
foveant, de prima *Hunorum* sede,
sententias, atq; ab historica verita-
te, quæ tamen in nulla opinionum
diversitate sita est, usq; adeo enor-
miter deflectant. Verum enimvero
si sub justæ considerationis examen
rem revocare velimus, deprehen-
dumus facilè, id quam maximè opero-
sum esse, gentes quasvis suis, quas
primitus incoluerunt, sedibus collo-
care. Cujus difficillimi & penè fru-
stranei laboris non alia causa, quam
quod pristinis temporibus apud gen-
tes plerasq;, sive Græcis & Romanis
discesserimus, reipublicæ & notitiæ
litterariæ tam deploranda fuerit faci-
es, ut, quid in orbe præclarè gestum
sit ab illis gentibus, apud quas plus
pro-

proficeret ignorantia vitiorum, quam in aliis doctrina virtutis, nemo esset, qui litteris consignaret, præter religiosos glebæ pontificiæ hostes, qui proscriptiones, incendia & strages generis humani: verbo, ambitionis & avaritiæ suæ concordem plus satis irreconciliabilemque cum republica discordiam *BELLA DOMINI* scilicet haberi salutarique volunt: quæ verò, non invita Numinis naturali que justitia, ipsis retribuantur ab aliis gentibus, verbis obterere, & cum alia non possint, diris execrationibus distringere solent. Quid? quod fuerunt eo dementiæ quoque nonnulli populi prolapsi, ut bonas litteras artesque liberales non alto solum supercilio contemserint; verum etiam earundem, vitiorum nomine, culturam traduxerint: scilicet cum viderent doctoribus, non ad virtutem, sed turpitudinem potius defendendam efficiendamque, inservire, imprimis verò cives a virilis animi magnitudine ad mollitiem & timiditatem seducere.

cum

Cum itaq; rebus magis, quam artibus
essent intenti, illisq; gerendis magis,
quam his scribendis operam darent;
hinc quoq; parum vel nihil solliciti
fuere, de originibus suæ gentis, rebus-
que præclare gestis, litterarum lumi-
ne, ad posteritatem transmittendis.
Quo deinde factum, ut, qui longo
post tempore eorum expeditiones &
originem describere sunt aggressi,
passim non acu rem tetigerint, atq;
uno de illis, rebusq; gestis eorū, mo-
do commemoraverint. Accedit &
hoc, quod *Hunnorum* nomen anti-
quis temporibus sese tam late exten-
derit, ut, a mari Caspio & Tanai ad
Oceanum glaciale usque, omnes
Scythæ hac notione venirent: quin
etiam Turcæ ipsi & Massagetæ, suo
ipsorum idiomate *Kermichiones*, hodie
verò *Czeremissi* appellati, *Hunnorum*
cognomen neque defugerunt. b)
Hinc cum tot populi tam diversis in
locis degentes fuerint *Hunnorum*
nomine insigniti, facillimè Scripto-
ribus persuaderi potuisse existima-
mus,

9

mus, ut crederent, iisdem in locis, quæ nomen præferrent, primam illorum sedem quoq; quærendam esse. Atq; has inprimis causas esse censemus, quæ, in investigandis primis Hunnorum sedibus, Scriptores in tot & tam procul diffita sententiarum divortia diffraxerunt.

b) *Georg. Horn. in Arca Noe.*

§. III.

Cum autem omnis historica notitia nostra scriptorum fidei & traditionibus, non ante partium studio delibutis, nedum religionis superstitione temeratis, superstructa esse debeat, illorum inprimis, quorum ætas ad tempora illa, quibus una quæque gesta res est, propius accesserit; non è longinquo prævidere possum frequentem eorum turbam, qui rondo ore adseverabunt, in investigandis Hunnorum primis sedibus, oleum & operam omnem frustra col-

locari, præsertim historicis, quorum ex fide omnis hujus rei haurienda notitia, nullum invicem globum consensionis facientibus. Sed verò utut omnium eorum placitis plurimum tribuere fas sit; attamen, cum unius rei non nisi unica sit veritas, vitio nobis neq; quisquam dabit, si non omnibus, diversis & sæpe contrariis opinionibus, Andabatarum more suffragari nequeamus; verum illorum solummodo, qui maximè a sublesta fide abesse, argumentisq; adducti, veritati proximè consentanea perhibuisse videntur. Quicquid sit igitur, cum sensim hominibus luxuriare inciperent olim plagæ orientis, & proinde colonias, sub diversis nominibus, in plagas septentr. (*illas gentium insulas*) emitterent, cæteror. exemplo populor. *Hunnos* quoq; ex Asia illa antiquissima & prima gentium vagina prodiisse, non facile quemquam inficias iturum spero. Quo vero tempore sub nomine illo famoso *Hunorum* orbi primum innotescere-

scere cœperint, argumentum dissen-
 sionis certe diu multumq; vexatū est;
 ad liquidum non facile perducen-
 dum, quamdiu de primis gentium
 migrationibus ex coævis, iustis adeo-
 que certioribus, quam quæ hodie
 suppetunt, veritatis monumentis
 non constiterit. Sunt ex veteribus
 plurimi certe, qui, temporibus post
 diluuium proximis, cum multiplica-
 ri & diffundi hac illac inciperent ho-
 mines magis magisq;, in Sarmatiæ
 Asiaticæ regione *Albania* satores gen-
 tis hujus primum subsedisse perhi-
 bent, & quamdiu intra primas illas
 sedes substiteret, *Albanos* quoq; dictos
 fuisse: inde etiam, cum temporibus
 subsequētib; nova ex se hi iterum
 examina mitterent in ulteriora se-
 ptentrionalis plagæ, sedes novas so-
 litudinesq;, quas tum occupaverant,
 originis suæ gentisq; veteri nomine
 insignivisse, adeoq; *Maris albi* hodie-
 næ appellationi nomen dedisse. c) An
 vero nomen *Hunnorum* cum geli-
 dam illam Scythiæ partem primum
 am-

immigrarent, secum ex mediterraneis
 Asiae transvexerint, nil certi dicen-
 dum habeo. Mea si sibi quidquam
 polliceri audeat quantilla vis judi-
 candi, antequam in iisdem ditioni-
 bus magnae Sueviae (*Suethiod hinc
 mydla*) *d*) subsedissent aliquamdiu
 coloniae Albanae, & nova ex se iterum
 examina in orientem & occidentem
 emittere inciperent, vix ac ne vix qui-
 dem invaluisse existimaverim in iis-
 dem *Hunorum* appellationem :
 quippe quae indolem martiae gentis,
 belligerandi modum, & in hostibus
 persequendis summam pernecitatem
 exprimit. A vetere enim Scythico
hinna, cognomen *Hunnar* descende-
 re gnarus linguae & historiae patriae
 quisque videt *e*]. Neque verò Albanis
 hisce modo Scythis nomen *Hunno-
 rum* tributum; illis puta, qui exte-
 ras terras armis suis longe lateque
 pervagati sunt, eorumque *f*) *estivo,
 biberno* verò tempore, pedum, soleis
 ligneis alligatorum, velocitate, ad
 conficiendum improvise hostem e-
 gre-

gregie valuerunt g); verum etiam
 domi eorum, puta vicinis Scandiae re-
 gionibus, quicunq; terrestri aut ma-
 ritima venatione excelleret: omnis-
 que adeo equitatus, *Hunorum* nomi-
 me b] in historia & poësi veteri Go-
 thorum venisse testatur, cum aliis
 plurimis, in opere Atlantico O. *Rud-*
beckius senior seculi superioris poly-
 histor & antiquarius, etiam ringen-
 te invidia, celebratissimus. Illas ve-
 ro migrationum primarum gentium,
 & deducendarum inde quam pluri-
 marum coloniarum *vias naturales*, li-
 cet pro veris & minimè ambiguis a-
 gnoverint veterum Scriptorum recen-
 tiorumque præstantissimi quicunq;
 cum ecclesiastici, tum quoq; profa-
 ni: licet migrationes Getarum ex
Scandia, in ulteriorem maris *Suevi-*
ci oram, non verò contra factas esse,
 e marmoribus & aliis monumentis,
 non ferro solum sed & calamo exa-
 ratis ad oculum probaverint Scripto-
 res cum indigenæ, tum quoq; exteri:
 nescio qui fiat tamen, ut ex eruditis

Germanis nonnulli, sine ratione, aut solido substructo fundamento, ex sola æmulatione gloriæ & virtutis Suecanæ, suo cum *Cluverio* errare malint perpetuo, quam auctoritatem veritatis, longissimi temporis præscriptione munitæ, illibatam & incolumem relinquere i). Scilicet apposite & ad hanc rem, ut in cæteris, verè illustri *Thomasi*: Est illud miserandum, quod cum homo in rebus non ad se pertinentibus & ubi affectibus vacuus est, facile & sine magno studio & doctrina verum cognoscit, tamen quam primum veritatum cognitio ad ipsummet & propriam gloriam felicitatemq; pertinet, ob præjudicia affectuum, regulariter verum pro falso & vice versa habeat k). Hæc de vera origine gentis Hunnorum delibasse sufficiat, anilia & falsa, de origine eorum, deliria, sequenti §. recitabimus, eademque, quod speramus, opera refutabimus. Quisquis autem de *Scythis* sive *Gothis* sive *Hunnis* eorumque e *Scandia* cæterisque septentrionalibus oris, vetustis expeditionibus certiora do-

doceri cupit, C. Lundii Zalmoxin l)
 consulat, operæque minime pe-
 nitabit. Huic si succenturiatum ve-
 lis virum, si alius quisquam, patriæ
 bono natum factumque *Christianum*
Nettelblad, J. Consultum in Gryphis-
 valdensi Acad. hodie celeberrimum,
 in opere summæ expectationis & di-
 ligentiæ, quod *Die Schwedische Bi-*
bliothec inscribitur, ad profligandam
 invidiam, collocandamque in securo
 gloriam gentis Suecane, nil amplius
 desiderabis. m)

c) plures & diversas Maris Albi derivatio-
 nes vide in disertat. de navigat. in mare
Album Tegmans, Cap. 1.

d) in annalibus Scandianis Sturlesonii ce-
 terisq; Scythia magna in Gautheimum
 eu Asiaticam & Manheimum seu Eu-
 ropeam dividitur, hæc vero *Swethiod*
hin myella quoq; appellatur.

e) His adde Cl. *Nettelblad* in opere mo-
 do citato p. 30. & quid in studio etymolo-
 gico observandum, quæ aliis præferende
 sine vocabulorum origines, disce.

f) *Callimachus Attilâ*, In exercitu ejus, ait,
 pau-

pauci pro numero pedites erant, impellendis enim conturbandisque, aciebus efficacissimum semper putavit Attila equorum impetum, humana insidentis ratione directum.

- g) Procop. Hist. Got. p. 214. Curt. VII. 8. 22
- b) In hist. regum Norveg. (Konga sagorone) sepius mentio fit Dynastarum gentis illius, Thoveri Hunn & Hunsfot bellica virtute clarissimorum. Cognomen vero illud in contumeliam potius, quam laudem audacia in occupandis hostibus promptissima eributum id est, non facile sibi persuaderi patietur, quisque vocabulorum perinde atque locorum veterem formam atque speciem temporis injuria adulterari crebro solere, secum animo reputaverit.
- z) Confer sis Keyslers antiquit. Sept. Sel. p. 102. seq. & qui Keyslero assensum præbet nimium credulus Vir cetera eruditissimus Just. Christ. Dithmarus in suo ad Taciti Germaniam pragmatico commentario p. 9. præcipue.
- k) Cautela circa Jurispr. I. 71. 1) C. 1. & 2. m) Verba, quibus Vir nobiliss. mota cum spennero Wittebergensi controversia de atate

Et migratione gentium septentr. colophonem imponit, in rem Et sententiam nostram transcribere non pigebit: Eio nen stockblinden kan man mit aller Salbe und Arzeneey nicht sehend machen; und der biß dato im schlaffe gelegen, kan bey erweigung dieser gründe schon erwachen, wenn er nur will.

§. IV.

A pud Historicos admodū multos utramq; paginam faciunt fabulæ & narrationes, de origine & moribus gentis *Hunnica*. Nonnulli affirmare velle videntur, illos è sagis & lamis per *Faunorum* sive *Ficariorum* compressum progenitos. n] Quippe cum post *Gothorum* è *Scanzia* egressum, *Filimer Gandarici* magni filius, quinto loco per ordinem successionis regio muneris admotus, animadvertisset in populo suo *Alrunas*, sive mulieres quasdam magicis artibus intentas esse, eas tum de medio sui proturbatas, ad *Garamantas*

tas, puta ultimam usque *Tbulen* exterminasse dicunt; quas postmodum, in solitudine huc illuc palantes incidisse in Satyras, ibidem fortè oberrantes, imprægnatasq; ab illis demum *Cynocephalos*, id est *Hunos* fuisse enixas. o) Dicunt eos nullius religionis vel superstitionis reverentia distringi, nec opiparis cibus famem fallere, nec carnibus nisi ferre crudis vesci, quas sua ipsorum vel eqvorum terga calefecerint: jumentorum dorsa apud illos lectorum vicem implere, adeò ut illis insidentes somnum capiant: in liberos recens natos immani ferocia defavire, mariumq; genas candenti ferro sulcare & adurere, quò ita vulneribus jam indè à cunis & fasciis assuescant; hinc nec juventutem ipsis faciei venustatem conciliare, nec mentum illorum vel in ipso senio barbam & pilos protrudere. Verum cum hæc omnia partim per naturam fieri non potuere, partim etiam, quod scivitiam in liberos attri-

act,

net; stare nullo modo possunt, cum naturali illâ, quam DEus hominum mentibus altissimè impressit *Φιλοσοφία*, servandâq; prolis obligatione, quam nullo inhumanitatis scelere septentrionalibus violatam, dissertatione publica nuperrimè evictum fuit: illud etiam, quidquid fuerit narrationis, liventibus & infestis obtrestantium fabulis suo optimè jure accensemus. Piget in *Jornande Gorb* de monstrosa *Ηκκορουμ* origine *ὀλοληρήματα καὶ σαπρὰ μυθία*, vanæ mentis deliria ejusmodi recenseri, & indè *Cluverio* ejusq; complicibus occasionem datam sugillandi, & fabulositatis arguendi fidem auctoritatemq; historici cetera gravissimi. Verum si nobiscum reputaverimus populorum, omnium propè, origines, ridiculas & fabulosas celebrari veterum monumentis, eosdemque ad asserendam magis magisque opinionem divinitatis, incantationibus magicis & ceteris beneficiis impensè incubuisse: sibi quippè fal-

sò persuadentes , quo in illis exercendis sagaciores essent, eo, cœlestis ortus sationisq; suæ, cum ipsos semet, tum alios quoq; , plus convictos efficere posse: vix justior ulla nobis in promptu caussa erit, cur fidem & *audientiam episcopalem* nostro derogemus, quippe memoriam originis *Hunnorum* gentis, eadem ad posterios fide transmittentis, quâ in annalibus veterum proditam eandem perscriptamq; ipse invenisset. Ne quid dicam de inimicitiiis, quæ *Hunnos* inter *Gothosq;*, præfule apud hos Sacrorum Historico nostro, extiterunt & ad distringendum levi censurâ natales *Hunnorum*, cum virtutem nequiret, eundem facile adducere potuerunt. p)

n) vide sis *Sebast. Munsteri Cosmogr. Univers. lib. III. cap. III.*

o) conf. *Jornand. de rebus Get.*

p) ad is *Cl. Nettelblad* librum modo cit. p. 14. & c. item pag. 20. seq. *Jornandis* fidem historicam pluribus non vindicantem modo, sed egregie insuper

differentem quoq; de veterum anigmatica dicendi & scribendi ratione, non imprudenter fastidienda.

S. V.

ATq; ita investigatis inventisque primis *Hunorum* sedibus, imò iis quoq; succinctè traditis, quæ de eorum origine & institutis fabulantur scriptores, ad describendas illorum expeditiones jam nobis properandum censemus. Circa tempora nati Christi, hi iidem *Hunni*, scriptoribus aliis atq; aliis, præsertim Græcis, *Chunni* appellati, innumeris copiis *Tanaim* q) transmiserunt, ad sociatis sibi CLXX Regibus, qui omnes in excidium *Scyrbie* inferioris conspiravere. Verum hæc ipsorum hostilis, eaque prima in Europam septentrionalem irruptio, atq; intentata *Cimbris* & vicinis *Scandiae* r) gentibus ruina non ipsis successit melius, quam ut à *Froone* tertio *Cimmeriorum*, *Dacorum*, *Getarum*q; [si que

Sa.

Saxoni Sialandico fides) archirege
 devicti non terga solum verterent;
 verum etiam, unà cum omnibus, ul-
 tra Tanaim *Sarmatis*, totaq; in uni-
 versum *Scythia Asiatica*, Regi victori
 parere cogerentur, usq; dum poste-
 rioribus seculis vires iterum recupe-
 rarunt. Quocirca anno CCCLXXIII
 è centum & octo tribubus, decies
 centena & octo militum millia co-
 gentes, *Cadave* iudice s), in Euro-
 pam australem sese iterum iterumq;
 converterunt. Quorum in adventu
 cum *Ostrogothorum* & *Visigothorum* a-
 pud exteros Rex *Emenricus* obiisset, (à
Saro & *Amenio* t) primoribus dolo
 propterea circumventus, quod eo-
 rum sororem adulterii & cædis ma-
 riti sui convictam, in vicem pœnæ,
 à quatuor equis in diversas partes
 divulsam curaverit) adeo non mul-
 to labore *Ostrogothos* primum u) ad
 imperium suum obsequiumq; com-
 pulerunt *Hunni*, quippè apud quos
 civilis æstus & incendium omnia tur-
 baverat. *Vestrogothi* verò cum vide-
 rent

rent consanguineam gentem partim
Hunnico imperio subjectam, partim
 ad extrema *Sarmatia*, quâ maximè
 septentrionem spectat, expulsum, in-
 dignè ferentes alienigenam in suis
 sedibus dominum imperio potiri, le-
 gatos ad *Valentem* Imperatorem illi-
 cò miserunt, v] qui *Daciam Mœsiamq;*
 incolendas impetrarent, adjectis ro-
 tundis, de receptione doctrinæ Eu-
 angelicæ, ut & obsequio perpetim
 præstando, pollicitationibus. Quo-
 rum cum τὰν αὐφῶν accepisset Im-
 perator conditiones, in regiones,
 quas sibi pacto stipulati fuerant, si-
 ne morâ immigrarunt, illasq; tan-
 tisper inhabitarunt, dum *Hunni*, ma-
 joris prædæ potestatisq; aviditate
 compulsi, indè quoq; in *Pannoniam*
 cedere eosdem cogerent. Imò illis
 neq; sedibus contenta fors & fortu-
 na *Hunorum*, cum *Vestrogotos* iterum
 à tergo infestaret, in *Galliam* tan-
 dem, quæ Hunnica cluit, ut ab ulte-
 riore hostium suorum impressione
 demum tuti essent, sese subducere
 eos-

eosdem impulerunt. Et licet Romanorum præfectus *Macrinus*, *Pannonie*, *Thracie* & *Illyrico* præfuerit; *Hun-
 norum* tamen insultus averruncare nullus valebat. Ne vero suis deesse videretur partibus, ingentes suorum copias undiq; contraxit, castraque ad *Potentianam* urbem, à Danubio nonnihil distantem, locavit, nihil suæ parti timens, etiamsi *Hun-
 norum*, ab altera *Danubii* ripâ, frequentes conspersasque undiq; copias conspexerit. existimavit enim *Hunnos*, ne in ulteriorem ripam transcenderent, *Danubii* fluminis interjectu, facile iri præpeditum; utpote qui navigiis destituti, portatiles pontes, & huc illuc circumferri idoneos, pro more horum temporum, conficere nescirent. Verum enimverò in utramq; aurem dum dormit *Macrinus*, *Hunni* Istrum tranant, annexis utribus corpora sublevantes. Mox barbaro clamore Romanorum castra replentes, incautos graviq; somno oppressos adoriuntur duces atq; milites, eosq;

par-

partim trucidant, partim in fugam convertunt. *Macrinus* verò, ut animum à turbulento illo rerum statu iterum collegit, convocatam superstitem manum in *Hunnos* educit, virtuteq; usq; adeo obfirmata concurrat, ut finitâ pugnâ, præter illos, quos superiori nocte in perniciem nimia securitas vocaverat, CCX militum millia suorum desideraret. Et quamquam *Hanni*, in eodem prælio, tam truculenta clade fuerint affecti, ut ex illis quoq; centum & viginti quinq; millia confecta fuerint, victas insuper manus Romanis dare coacti, non destiterunt tamen proposito expugnandi *Pannoniam*. Quamobrem integratis ex non longâ morâ viribus, ad *Tbulnara* signa cum Romanis conferentes tandem superiores evaserunt; atq; ita pacatas & tranquillitas, copiosissimi licet impendio sanguinis comparatas, in *Pannonia* obtinuerunt sedes.

q) *Joh. Lyscander comment. antiq. Danic. X. p. m. 127. & Saxo Gramm. lib.*

V. p. ed. Stephan. 86. seq.

- r) Petrus Salanus de veris & antiquis
Gothor. sedibus p. 25. item Sam. Rog-
berg de memorab. Smaland. p. 24. seq.
- s) Bonfin. Hist. Ung. Dec. 1. p. m. 39.
- t) Callimachi Attila.
- u) Bonfin. Hist. Ung. Dec. 1. Lib. III. init.
- v) Sebast. Munstr. Cosmograph. lib. IV.
cap. III.

§. VI.

ETiamsi sub sex Dueum auspiciis,
quos inter & *Attilam* recensent scri-
ptores, has tales expeditiones susce-
perint *Hunni*; attamen non prius,
si quæ annalibus Hungaricis fides,
absolutam *Attila* potestatem in se
concesserunt, quam in tuto & tran-
quillo res suas in *Pannonia* consti-
tuissent. w) Quanquam desint neq;
multi, qui huic reclamant senten-
tiam, *Attilam* jam anno CCCLXXIII,
nimirum primo irruptionis *Hunno-
rum* in *Imperium*, tempore, Princi-
pem & Imperatorem *Martia* gen-
tis

tis designatum prætendentes. x] A nostro verò proposito cum alienum sit quam maximè, illam componera litem, præstare videtur *ἐπίχειν*, quam certi aliquid hac in re determinare velle. Interim in tam fluxâ & secum ipsa non admodum consentiente Scriptorum fide, si quis nostræ quoq; conjecturæ locus esse poterit, existimaverimus *Attilam* anno plus minus XXX seculi V. idq; viges. octavo ab *Hunorum* in *Pannoniam* ingressu, ex illis modò memoratis ducibus, Regem fuisse creatum: data verò sibi absoluta & illimitata potestate, fratrem suum *Budam*, in imperii consortium & societatem admissum, universæ *Scythia Europæa* præfecisse, tantisper dum ipse imperio Romano, quam moliebatur, ruinam inferret. Quocirca prope- rè & ferociter in *Thraciam* concessit, ibiq; oppida, *Hadrianopoli* & *Heracten* exceptis, suæ ditionis effecit omnia. y) Postmodum bello *Illyricum* quoq; sollicitavit, *Graciam* & *Macedoniam* sube-

subegit, *Macrini & Thetrici* hostiles in se ausus, conjunctaq; adversus semet auxilia, in justissimum belli titulum obtendens. *Constantinopolin* suum deinde exercitum admovit; verum cum aditum sibi ab Imperatore præclusum subolfecisset, in *Pannoniam* iterum se suasq; copias subduxit.

w) *adis* Bonfin. in reb. Hung. item *Sebast. Munst. Cosmograph. lib. IV.*

x) *Rupert. in Besold. cap. XV. & Callimachus Attila.*

y) *Sigonius cit. Joh. Michrelio in Syn- tagm. Hist. p. 414.*

§. VII.

Eadem ferme tempestate, *Vandalorum Rex Gizericus*, cum comperisset, *Attilam* belligerandi fervore efflictim flagrare, frigidam ipse quoque suffundens ardori, operam illius bellicam multis muneribus redemit, quippé veritus, ne *Vestrogot-*
tho-

thorum Rex *Theodoricus*, illatam filiae
 suae injuriam contumeliamq; , bello
 aliquandò esset vindicaturus. 2) *At-*
sila transitum parans per fines Ro-
 manae civitatis , ne redintegrandarum
 adversus semet priorum hosti-
 litatum Imperatori ansam ipse offer-
 ret, Legatos cum litteris ad *Valen-*
tinianum in Italiam misit, adferens,
 se bellum contra *Theodoricum* Ve-
 strogothorum Regem suscepisse, un-
 de Imperatorem vellet exemptum.
 Parili ratione ad *Theodoricum*, *Aeso-*
pici in modum *felis*, ejusdem teno-
 ris alias consignavit, utq; à Roma-
 norum societate non descisceret mo-
 dò, sed & pristina bella renovaret,
 persuadere conatus fuit, non alio
 fine, quam ut eosdem, foedere ci-
 vilis amicitiae conjunctos, distrahe-
 ret, distractosq; invicem opprime-
 ret facilius. Cognita verò senten-
 tia illarum litterarum, praesenserunt
 utriq; , eas aliquid monstri alere, *At-*
silamq; suas amborum facultates &
 provincias spe devorare. Quocirca
 con-

conjunctis viribus *Hunorum* insultibus obviam eundem censent, aver-
 tendoq; malo instanti, presentissima undiq; auxilia contrahere nulli
 differunt. Adjungebant igitur sese *Vestrogobis, Romani, Franci, Saxones, Burgundiones, Alani, Riparioli, Lambrones, Sarmata, Amoritiani & Liti-
 ciani aa)* qui *Theodorici & AEtii* patri-
 cii Romani nutu regebantur omnes. Interea temporis, *Attila* dandis &
 accipiendis consiliis noctes diebus adjunxit, nec quidquam, quod ad
 negotium presens cum adorea exse-
 quendum pertineret, omisit. Con-
 vocatis enim sibi in adminiculum, prater auxiliares *Ostrogothorum* copi-
 as, quas in suam ditionem paulo ante redegerat, *Marcomannis, Quadis, Suevis, Herulis, Turcilingis & Rugis,*
 quingentorum millium bellatorum explevit numerum, quibuscum pri-
 mo impetu Regem *Burgundionum*, ante illius cum *AEtio, & Theodorico* con-
 junctionem, vitâ copiisq; exiit. *bb)*
Germaniam cadibus & rapinis com-
 ple-

plevit, & quidquid inter *Rhenum* & *Rhodanum* jacet, infestum habuit, *Constantiam*, *Argentiam*, *Rhemos*, *Lugdunum*, *Parifios* diripiens. Capta deinde *Aureliano*, in illum famosissimum, toto orbe, sanguinis humani gurgitem, ubi hostes jam ante convenerant, CATALAUNICOS puta CAMPOS, sibi simillimus processit. In theatro pugnae constitutus, cum confluisse eo videret robora militum, qui plurimum sanguinei decoris pridem factis suis consecuti essent, alterius instar *Alexandri*, animo perturbari coepit, veritus, ne consilium omne suum fortuna vinceret, & ex suggestu, quem invidiosè ascenderat, ignominiosè deturbaret. Attamen cum jacta jam esset alea, ut gentis & nominis sui gloriam, quam desperabat vivus, moriens vindicatum iret, penitus & omnino conflagendum existimavit. Cum ergò res à consiliis ad arma venisset, tandem acriter usque ad eò pugnatum est utrinq; ut copio-

si

sissimo sanguinis profluvio, tamquam
 torrente quodam, caesorum cadave-
 ra raperentur. Numerus eorum,
 qui occubuerant, circiter centum &
 octoginta millia utrinq; explevit,
 exceptis nonaginta *Francorum* & *Ge-
 pidarum* millibus, qui proximâ an-
 te prælium nocte, mutuis vulneri-
 bus conciderant. Et licet *Theodori-
 cus* Rex hoc in congressu, medios in-
 ter hostium cuneos pugnans, glorio-
 se occubuit: *Vestro-Gothi* tamen ti-
 mere nescii, & inter difficillima quæ-
 que acrius insurgere adsveti, non an-
 te pugnam deseruere, quam victo-
 riam hosti eripuissent, justaq; ultio-
 ne Regiæ neci gentisq; gloriæ satis-
 fecissent penitus, *Atilam* ingenti
 clade affectum suis cum copiis fun-
 dentes. Ac utut provectæ jam lu-
 cis tempus pugnam dirimeret, illos-
 que ad dandum receptui signum mu-
 ruo cogeret; *Thorismundus* tamen,
 juventutis *Gothicæ* princeps & spes a-
 dulta imperii, obitu parentis exa-
 cerbatus, gladiatorio ad *Atilam* a-
 ni-

nimo viam affectabat, eumq; ulterius persequi non destitisset planè, nisi à proposito eum revocasset *Aetius*,, causam prætexens, regnum avitum quanto cyus occupandum, ne frater ejus *Valamerus* illum sceptri hæreditate excluderet. *Attila* verò cum de se actum planè conclamatumq; animadverteret, ad extrema adactus, de consciscenda sibi morte, ne in hostium manus perveniret, consilia agitabat. Quapropter clitellas jumentorum sellasq; equorum dorsuarias in unam struem curavit congerendas, suis injungens, ut, si quid porrò accideret adversi, se interemtum rogoque impositum protinus cremarent. Quò verò tutior ab hoste esse posset, inter carorum septa & ordines se recepit, dissimulatoq; metu, per totam noctem tubis intonari jussit, atque ita victus victoribus terrorem non mediocrem tamen injecit callidus Imperator.

c) confer sis *Jornand. de rebus Get. cap.*

aa) *Dan. Hartnac. in illustrat. Pet. Lan-*
remberg. Monarch. Rom. p. m. 434.

bb) *Rupert. in Besold.*

§. VIII.

IN campis his *Mauriacis* tam fortiter profligatus solito crudelius sævire videbatur, instar cicadæ, quæ dum alâ corripitur, vehementius stridet & perstrepat. Vastatâ namq; de integro *Gallia & Germania*, finibus *Tungrorum* metropolin evertit, simili ratione *Trecas* deleturus, nisi pontificis *Lupi* oratione fuisset delinitus. Hic namq; pontificio habitu instructus, *Attila* occurrit percontans, quis esset, qui urbes everteret gentesque protereret? cui cum *Attila* regeretur, *Attilam* se esse *Hunnorum* regem & flagellum Dei, *Lupus* supplici eum excepisse fertur voto, ut felix & faustum Domini ad se flagellum adveniret. Tantoperè verò rex responso isto mitigatus summi sacrorum vatis ut reseratis portis per mediam urbem mo-
 de-

destiâ summa exercitum duceret, pullumque ne gallinaceum quidem læderet aut contrectaret. In *Pannonias* indè rediit, attenuatas vires reparaturus, quod dum brevi factum esset, iræ & minarum plenus præsentissimam toti Italiae ruinam interminabatur; magis id adeò, quod *Gallarum* victoriam sibi è manibus eripuisset *Aëtius*. Quocirca anno CCCCLII exercitum per *Noricos* & *Rhetos* in *Italiam* duxit, maximam salebroso itineris partem jam emensus. Ast cum ipsi renunciatum esset, *Valentiniani Augusti* exercitu aditum *Italiae* sibi interclusum, mox pristina vestigia legens copias in *Illyricum* & vicina reduxit, ibiq; tempore hiemali *Tragurium*, *Sibinicum*, *Scardonam*, *Salonam*, *Cortinum*, *Argiruntum*, *Vegliam*, *Jadream*, *Segnam*, *Polam*, sive *pietatem Juliam*, *Parentium*, *Emoniam*, *Belgradum*, multaq; alia oppida cepit, vastavit, subvertit. cc) Pubescente deindè vere, copias in *Italiam* denuò conuertit, exercituq; Romano, *Ter-*

gestino in sinu, fugato, per Carnos
 in forum Julii pervenit, & Aquile-
 jam nobilissimam urbem toto trien-
 nio obsedit, tandemq; captam in-
 cendio destrinxit. Quo malo Vene-
 tici sinus accolæ percussi, fugâ salu-
 ti suæ consulentes, ad paludum insu-
 las emigrarunt, Indè Concordiam ca-
 stra movit, quam etiam expugnavit,
 mox Opitergium, Altinum & Patavium
 urbes diripuit, magnamque de illis
 prædam egit. Cumq; Marullus Cala-
 ber, Poëta suæ ætatis nobilissimus, post
 victoriam Pataviensem ad eum venis-
 set, carmineq; in adulationem com-
 posito, Attilam Deum divinaq; stir-
 pe genitum prædicasset, non imme-
 mor illius vulgati: *κρείττον εἶναι αἰς*
κίρκας ἢ ἀόλκας ἐμπεσεῖν, melius
 esse corvis, quam assentatoribus ex-
 positum esse, auctorem cum opere
 comburi mandavit, *da*) Postmodum
 Veronam sollicitam habuit, illustrem
 omnino urbem, egregioque amphitheatro famosissimam, cui etiam o-
 peris nobilitate placatus pepercit. E-
 adem

adem tempestate *Brixiam*, *Bergamum*
 quin & *Vincentiam* depopulabatur;
 motisque castris *Insubres* invasit,
 splendidissimamq; *Mediolani* urbem,
 Gallicæ gentis tunc temporis caput
 incendio delevit. Dum hæc *Medio-*
lani geruntur, *Ticinum* jubet obfi-
 deri, quam cum quidam spe con-
 sequendæ clementiæ dedendam sva-
 dent, nonnulli pro aris atq; focis
 dimicandum, aliis in bivio & anci-
 piti animus hæret, nullo negotio
 capit. Vastatâ deindé tota *Æmitia*
Ravennam iter carpit, sed *Tonis* Epi-
 scopi supplicis & candidati; quin
 & universi popelli precibus, excidi-
 um urbis deprecantis, placatus, *Ro-*
mam cursum perniciousiter direxit. Quò-
 dum pervenit, urbem adoriri decre-
 vit; verum cum *Leo* pontifex M. com-
 motam ipsi bilem submissis precibus
 sedasset, consilia, de urbe delendâ
 concepta, re comprobare noluit;
 undè factum, ut apud milites jacta-
 retur: *haud immerito Leoni cessisse, qui*
Lupum in Gallia reformidasset. Item:
plus

plus apud Attilam posse ferarum nomina, quam hostium armatas acies.

cc) Sebast. Munst. Cosmogr lib. IV. cap. 6. Dan. Hartnac. in Pet. Laur. Chron.

dd) P. Callimach. Attila.

§. IX.

ANtequam inde Attila stativa movit, Honoria, Valentiniani soror, ultra legitimos annos domi detenta, per eunuchum suum clanculum ab illo impetravit, ut se in thori sociam peteret. Proinde Attila, quam primum in Pannoniam rediit, Italicis exuviis onustus, legatos ad Valentinianum misit, qui, si suasionibus & blandimentis nihil proficerent, minis adjectis postulata extorquerent. Interjecto verò tempore, priusquam Legati Romam redierunt, Hildiconem, quam deperdite amare coepit, Baltharianorum regis filiam, sibi matrimonio junxit. Cumq; ipso nuptiali die, mero solutus, sese in lectum resupinasset, somno nonnihil tempo-

poris daturus, sanguis immodico profluvio per nares erumpens vitalium spirituum meatus dormienti, sine sensu interclusit; postquam ætas illius præter propter CXXIV solis anfractus reditusq; convertisset, ipseq; regni habenas XLIV annis dispensasset. Hic igitur finis erat Herois, sine exceptione, maximi, hæc expeditiones, hæc præcipua facinora, quæ idcò *συνθηθόν* commemorare volumus, ut æquius, de illius institutis & vita civili, iudicium ferre possemus. Quamobrè taceo quæ mortem illius præcessisse dicuntur portentosa, ceteraq; ad nostrum propositum non præcise pertinentia, quæ si per omnes *περὶ στασεις* commemorentur, ultra modū dissertat. academica hoc nostrum excresceret opusculum.

CAPUT POSTERIUS

POLITICUM.

Σύνολος.

§. I.

Tyranni ideam ob oculos ponit, ty-
ran-

- tyrannidisq; invidia gratis laborare reges quamplurimos docet.*
- II. Attila res gestas examinat, nullasq; in iisdem notas vera tyrannidis se offendere indicat.*
- III. Superbum titulum, quo Attilam se jactasse volunt Scriptores nonnulli, fabulas inter & mendacia præcipuo loco eminere ostendit.*
- IV. Maligna de rebus gestis Attila iudicia adversariorum contundit.*
- V. A crudelitatis & perfidiæ infamia Attilam liberat.*
- VI. Privata vite innocentiam principis hujus commendat.*
- VII. Colophonem tractationi imponit.*

§. I.

Prius verò, quam ad iniqua iniquorum hominum, de rebus gestis *Attila*, iudicia examinanda nosmet conferamus, in antecessum è re esse censemus, ut, quod famæ illius

lius penitus infedit *Archityranni* invidiosum nomen, debito modo excutiamus, regi q̄; nostro quantum conveniat aut disconveniat, indè dispiciamus. Cumq̄; fieri illud possit non aliâ re melius, quam *Tyranni* accuratâ & in tabellâ quasi descripta imagine, eandem nostro quoq̄; in præsens instituto salubriter præmittere, in animum induximus. Consistit autem ratio formalis *Tyranni* in eo maximè, ut animum hostilem in propriam modò, modò alienam non rarò quoq̄; rempublicam induat, populumq̄; ex libidine perversa sua ita tractet, ac si nullo civitatis, nedum humanitatis jure, *DEI sub imperio* cum ipso unquam coaluerint. Quibus apud animum, uti par est, probè pensitatis, manifestum evadet spero, quid sentiendum sit de definitione *Tyranni* Aristotelis, quoque nonnullos actus *Jure Nat.* indifferentes, tyrannidis planè insimulantis, sicubi non ex opinione vulgi recepta, sed ex *usu civitatis & jure suo*

circa eosdem disposuerit princeps :
 quin imò prono, quod dicitur, al-
 veo exindè etiam fluere videtur, non
 privata humanæ imbecillitatis prin-
 cipum vitia, utpotè cum plurimis
 civium non rarò communia, nedum
 jurium ab externa gente inrosam
 exactionem omnem, *imperio* circa
 bona & vitam civium rigorem quem
 cunq; , crimine & odio tyrannidis
 traducendum esse; nonnullorum mo-
 re, qui dum Divinæ justitiæ legisla-
 tionisq; genuini interpretes propè
 soli haberi volunt, reges & princi-
 pes nescio non cujus impietatis con-
 demnare non verentur, quoties aut
 humanitatis errore privatim deli-
 querint, aut publicè ab *honesto* co-
 rum cerebrino, ultima efflagitante
 incolumitatis humanæ necessitate, a-
 liquando discesserint. Agnovit pro
 vero dudum non ignarus rerum ci-
 vilium quisq; , principem, licet exi-
 tium civitatis suæ directè moliri vide-
 batur, non *facem ipsam populi* (la ca-
 naille du país) cujus in negotiis pu-
 bli-

blicæ rei assiduò delirat vecordia ,
 neq; *ceteros* privatim, *prudentiores* li-
 cet, utpote affectuum turbine in-
 transversum sæpè abreptos, sibi po-
 testatem vindicare posse, rem aggre-
 diendi ancipitem & cum periculo to-
 tius civitatis conjunctâ. Quid dicen-
 dum de nefario illorum ausu , qui
 non singulos, sed integras easdemq;
 liberas civitates earumve rectores
 ad suum tribunal vocant, eorumq;
 imperii administrationem pro im-
 perio & privata libidine sua, *tyran-*
nidis postulant, quoties ab *interesse*
 eorum falsisq; *divini juris* interpre-
 tationibus quocunq; modo declina-
 verit. Quam multos veterum prin-
 cipum atq; regum plebeja illa sen-
 tiendi atq; judicandi temeritas, præ-
 fertim *plurium* in idem decretum
 conspirante vecordi censurâ, in vi-
 tæ incolumitatisq; non præsentaneæ
 modo damnum longè maximum ;
 sed & ignominiam posteritatis sem-
 piternam adduxit ? Damnantur â
 politicis tantum non omnibus *tyran-*
ni-

midis hodie Neronis, Caligula, Heliogabali, dum præter facta eorum truculenta, apud annalium ejus ævi scriptores, plerumq; invidos & factiosos, nil præclari relatum invenitur: habituri & illi principes suos panegyristas, si decenti modo, eorum, quorum intererat, genio propitiato, effecissent, ut benignior affectus scribenda calamo inspirasset. In historia patriâ quem fugit, *Ericos, Stenhillos* ceterosque superstitiosè religiosos Principes, pietatis suæ & in imperio prudentiæ moderationisq; nomine, præ ceteris celebratos, imò Clericorum cælo quoq; jam olim locatos esse, quod prætensa n̄ episcoporum, in ecclesiâ pariter atq; republica, supremam potestatem accessionibus & privilegiis confirmaverint sat opimis atq; opulentis. Contra verò *Emundos, Carolos, Gustavos*, cum accisum irent Clericorum opes, ne in nervum & perniciem reipublicæ nimium quantum accrescerent, *sacrilegos, sanguinarios*

& publicæ rei prædones passim & ubiq; ferè ab historicis illorum temporum, utilem magis, quam veram pietatem professis, nuncupari. De *Venceslao* Romanorum Imperatore a) ne quid dicam, quem innocentia & orthodoxia Hussiacæ defensorem strenuum à papizante Clero *tyrannidis* injustè damnatum queruntur, quot quot orthodoxæ Ecclesiæ nomina dedere, perindè atq; illustrem *Baconem* de *Verulamio*, *Herculem* illum *Musarum*, artiumque, quæ humanitatis sunt, statorem facilè principem, *Atheos* inter referri, æquo animo nequaquam ferre potest respublica litteraria. b)

a) conf. *Illustriss. Thomas. Cautel. circa Jurispr. Eccles. cap. 15. §. 19. Verba in hanc eandem sententiam, quæ adfert vir illustris notis in Monzamb. cap. II. lit. 2. digna mihi visa, quæ heic legantur: Sit princeps parricida, perjurus, mollis, avarus, tollitur in cælum cum Constantino,*
sa

si modo Clericum in adulterio deprehensum paludamento suo obtegat, & ubiq; ei vivat obnoxius; omnesq; calamitates vel plebi vel hæreticis quibusq; imputantur. At princeps, si vel tantillum licentia Clericali frenum injicere, aut a receptis opinionibus recedere tentet, etsi alias optimus, nullus casus, nulla vis divina occurret, qua non vitii principis tota adscribatur. Hisce adde orationem Gustavi I. in clerum ceterosq; Svethia proceres inductivam, habitam in comitiis Arosiensibus A:o 1527. & constabit certe dictis veritas: legitur autem illa in Suecana hist. Loccenii lib. VI. pag. m. 253.

- b) conf. Morbof. Polyh. litt. I. L. 8. 14. Quotidie Atheismi multis inuri notam videmus ab illis, qui innoxiiis sententiis, ubi licitum esse potest divortium, Atheos statim & naturalistas crepant; qua calumnia ut nul-

nulla atrocior: ita Christianam charitatem in his, qui temere illam admittunt, plane extinguit.

§. II.

Postquam §. priori, *ως ἐστὶ συνόψις*, requisita illa, quæ tyrannidis definitionem vere ingrediuntur, recensuimus, pariterq; , quam in perniciem principū multos sæpè armavit præpostera quædam sentiendi & judicandi temeritas, illa in hypothesi porro excutienda venit quæstio: *Attila ne Hunnorum princeps verè talium Tyrannorum, an verò falsò suspectorum numerum incurrat?* ad quam antequam responderi possit, necesse est, prius indicemus, *tyrannum* heic nos non eo in significato, quem olim induebat, accipere, quomodo non *Attilam* solum, verum etiam omnes hodiernum Imperatores & Reges, quibus reipublicæ majestas commissa est, *tyrannos* posse salutaribus largimur; verum ex hodierno loquendi

di

di usu, talem nos heic intelligere ty-
xannum, qualem in superiori §. qua-
 dantenus descripsimus: talem scili-
 cet, qui rempublicam suam ita ad-
 ministrat, quasi in civium suorum,
 totiusque generis humani perni-
 ciam natus esse videatur, &
 quale generis humani opprobri-
 um *Attilam* fuisse planè pernegamus.
 Non diffiteor nomen illius regis o-
 lim, quoties mihi obvenit, tantum
 injecisse horrorem, ut tam immiti
 & in omnem humanitatem sævo re-
 gi, summæ crudelitatis notam, cum
 aliis, inurere non dubitaverim. Ve-
 rum ubi belli originem, mores illi-
 us, ut & cæteras circumstantias dili-
 gentiori mentis scrutinio rimari cœ-
 pi, præcipitis judicii temeritatem il-
 licò juxta quoq; animadverti. Quod
 si enim principis nostri vitæ imagi-
 nem, qualis apud historicos sincero-
 ros expressa invenitur, adspexerimus,
 ne volam quidem vestigiumvè inve-
 niemus cujuspiam exerciti actus im-
 perii, quod tyrannicam illius in ci-
 ves immanitatem arguat; quin po-
 tius

tius cumulata in eisdem clementiæ
 prudentiæq; in administrando impe-
 rio militari, expressissima ubiq; com-
 parent indicia. Testis enim est *Cul-
 limachus* expertæ fidei historicus, *At-
 tilam* legem vivam gentis suæ, stabili-
 endo regno rebusq; suis, non modò
*legibus scribendis incubuisse, ut cives sui
 meliores fierent, cum intuerentur quoti-
 die, quæ bene merentibus de communi u-
 tilitate proposita essent præmia, & quæ
 flagitius pœna immineret: verum mi-
 lites suos, in armis propè natos & e-
 ducatos, ne in otio lascivirent, occu-
 pationibus quoq; detinuisse perpetuis
 & necessariis; ceterarum more Scan-
 dianarum gentium, præcipuè verò
 Sueonum, quorum prudentiam mili-
 tarem in eo maximè extollit Tacit-
 us c]* quod submoverint longè, qui-
 bus otiose armorum manus facile lasci-
 virent. Quid? quod tanta illum san-
 ctitate reipublicæ præfuisse legimus,
 ut nihil ferè egerit, quin primariò
 eo ipso civium suorum intenderit
 compendia atq; emolumenta. Et li-

cet fuerit erroneæ religionis, quip-
 pè cui majores & ipsi spissis ac den-
 sis in tenebris versantes, nullam ad
 verum Dei cultum facem prætule-
 runt; nihilominus tamen piè sen-
 tiebat, nullo sanctiori sacrificio De-
 os piari, quam si justè & beneficè
 inter homines agitaretur, testante
Callimacho. Dum autem gerenda si-
 bi suscepit bella, non absq; justis &
 prægnantibus causis id factum esse
 credimus, quippè cum apud *Hun-*
nos, quæadmodum ceteras Scandina-
 viæ gentes, in more positum fuisse
 sciamus, ut divites & principes abs-
 que numero, ceteri secundum facul-
 tates virium suarum, duas vel tres aut
 amplius simul uxores habuerint; a)
 hinc per illam, quam tantopere se-
 ctabantur *πολυγαμίαν*, sobolem tam
 numerosam procreabant, ut solum
 illorum natale, genio non minus
 suo, quam frigoris asperitate sterile,
 impar omninò esset tanto hominum
 numero & multitudini alendæ. quo
 postmodum factum est, ut in alienas

regiones transmigrarent alimonix
 penuriâ & defectu compulsi. Quo
 ipso tamen in jus & æqualitatem sta-
 tus hominum naturalis, inveteratas-
 que diu consuetudines & jura gen-
 tium adeò graviter impegisse non
 sunt censendi; siquidem communitio
 illa *æqualitatis nature* non ipsa so-
 lum jus dat liberis gentibus promi-
 scue & indivisim rebus utendi, sed
 divisionem deinceps factam rerum
 quoq; cum suis juribus, vetustissi-
 mæ licet præscriptionis, solvit pe-
 nitus, necessitatis vi summa urgen-
 te; ne qua ex dominio alienæ inhu-
 manitatis, vis divinis legibus & ge-
 neri humano noxa immineat & ma-
 nifesta pernicies. Ne quid de illa
 communitio dicam, quam extra
 necessitatis casum quoq; gentes in-
 ter perpetuò existere contendit Cla-
 riss. *Bynckershoekius* e) & quâ supposi-
 tâ *Romanos* nullo non tempore alie-
 ni imperii *usurpatores* regi nostro ad-
 versus ipsos bella moventi, salvâ
 fronte, exprobrare nequaquam pos-

se speramus solemnia ab ipso gentium jura violata esse : illo præsertim seculo, quo ad occupandas ceteras derelictas utriusq; imperii Romani provincias undequaque confluerent exteræ nationes, possessionemq; armis partam imbecilliori potentior, eodem acquisitionis & successionis titulo, puta violento, eriperet assiduò. Dixi exempla & consuetudines gentium tantum non omnium etiam *moratorum* facem prætulisse *Attila* & cæteris vicinis gentibus ad sollicitandas, indigentia suæ nomine, exterorum sedes. Nempè cum Romani & ceteri virtutum doctrinam professi, *pro gloria, bella*, id est, ostendendæ apud externos virtutis suæ instituto, gererent, *eademq;* inter honestas actiones vel præcipuo loco referrent, mitiorem, quam expertæ sunt, censuram se meruisse existimabunt barbaræ hæ gentes, quod, ex crescentem sterili, sed salubri regione sobolem suam ad *opulentiores cum gloria* quærendas sedes, patrio solo

exc.

exegerint. Ita verò, si mores populorum contulerimus invicem & statum illorum imaginemur, non ut mores *nostri* sunt, sed ut circumstantiæ illum populum adficientes admittunt, *Attila* ad invadendas vi alienas terras necessitate & aliorum exemplo compulsus, si vel omnes ceteræ deficerent belli movendi causæ, *gentium & nature legis* sub umbone, tyrannidis à se infamiam profligabit. Sed sunt hæ causæ migrationis *Hunorum* in alienas terras cum ceteris gentibus communes ferè: quibus ad ciendam hostilitatem per se satis validis cum frigidam suffunderent ipsi Romani, auxilia hostibus eorum submittentibus *f)* & de abrogando regi imperio cum fratre ejus clam transigentes *g)* cuiq; detortæ mentis apparebit, ad ignominiam exitiumq; à se avertendum, necessitate speciali insuper exsuscitatum fuisse *Attilam, Romanisq;*, in perniciem alieni regni conspirantibus, de amolliendâ à suo nomine *tyrannidis* nota
ma-

magis laborandum esse. Non me fugit traduci passim Regem nostrum crudelitatis nomine in devictos exquisitissimæ. Idem ab ipso subinde admissum nefas, idq; hodierni orbis bellatorum exemplo, inprimis cum ad supplices in obsequio retinendos victoris humanitas nihil proficeret, non negamus: *Alexandro tamen, Augusto ceterisque claris nominibus antiqui orbis, atrociorum in acquirendo principatu fuisse, pernego penitus: adductus non mitissimo responso solum Ravennensibus dato, cum misericordiam illius obtestarentur; nefas esse humillime supplicantibus non ignoscere, neq; dedecere, potentem virum humanitatis, ut res postulat, habere rationem* b) sed & fide & testimonio historicorum præcipuorum, quorum alter i) bellicæ rei cupidum licet, eundem tamen manu temperatum, consilio utilem, supplicantibus exorabilem & in fidem semel admissis admodum propitium testatur. Alter etiam, k) ne silerentur virtutes factis-

factisq; apud posteros ex sola infamia metus esset, ex opere heroico de *Attila* rebus gestis, in ceteris hos quoq; de *Hunnis* & rege illorum versus suis annalibus inseruit :

*Fœdera supplicibus donat sternitq; rebelles
Ultra millenos fertur dominarier annos.*

- c) *conf. Tacit. Germ. c. 44. fin. cui se
vis adde P. Bapt. Burgum. Hist. bell.
Sueco-Germ. lib. II. c. I. & Gusta-
vum Magnum Suethia Reg. ma-
jorum hac quoq; parte exemplum,
pulcherrime emulatum esse videbis.*
- d) *Adam. Brem. hist. Eccl. cap. 229.*
- e) *conf. Dissert. de dominio maris.*
- f) *Bonfin. rer. Hungar. III. 1. p. m. 57.*
- g) *Idem pag. 53. med.*
- b) *idem lib. VI. dec. 1. rer. Hung.*
- i) *Joh. Magn. Hist. Goth. IX. 1.*
- k) *Aventin. Annal. Bojör. Lib. II.*

§. III.

Quò *Attilam* nostrum trutæ ja-
stantiæ convincant historiographo-
rum

rum nonnulli, scribunt illum, cum Romanum exercitum fugientem vidisset, *stellam cadere, tellurem tremere, ingeminasse, seque non in alleum orbis solum venditasse, sed in litteris & diplomatibus, quæcunq; consignaret, Attilam Mundiziczi filium & Magni Nimrodi nepotem, educatum in Engaddi, Dei gratia, Regem Hunnorum, Medorum, Gothorum atq; Dacorum, pavorem orbis & flagellum DEI,* ipsum semet scripsisse. Sed, quam hæc à veritate sint remota, paucis dispiciemus. Nempè cum nobis non sit obscurum, fatentibus ipsis quoq; rerum Hungaricarum Scriptoribus 1) *Attilam è Noachi filii primogeniti, Japheti scilicet posteris fuisse oriundum; hinc sibi minimè gentium constare posse, quisq; perspiciet facile, Attilam exordium stirpis suæ Nimrodo debere; quippè qui Chami, Japheti fratris minimi nepos*

exstitit; adeò ut posito uno, alterum tolli necesse sit. Neq; ullo modo veritatem sapit, quod dicatur sese in *Engaddi* nutritum atq; educatum scripsisse; quandoquidem certo certius constet, *Engaddiam* non a libi, quam in *Palestina* ad mare mortuum sitam, & infra *Hebronem* austrum versus quærendam esse. Porro quod ad natales *Attilæ* cœlestes attinet, non negamus veterum gentilium principes, ad majorem sibi in imperio reverentiam conciliandam, modò ab ipsis Diis, quos sibi præfessent, modo heroibus ex illis genitis, mentiri identidem natales suos: quemadmodum ab *Odino* veteri Scandianorum deastro, Reges *Suethiæ* ad *Emundum Gamul* usq; se profeminatos gloriabantur omnes. Verum quod ad *Attilam* attinet, non est, quod illam superstitionis vanitatem ipsi gratis affingamus. Præterquam enim, quod modò probaverimus ad *Nimrodum* nullo modo genus illius referri posse, ex antea dictis quoque

constat, adeo dedignatum illum in
 Vate istam assentandi licentiam, ut,
 cum se Regem ille, supra sortem hu-
 manæ stirpis, attolleret, Rex, in vi-
 cem mercedis, caput ipsius Numi-
 nis sui recentem victimam statim im-
 molaret. Ut sileam, communi gen-
 tium errore, idololatriæ tenebris cir-
 cumseptam fuisse religionem illius,
 adeo ut unius *Dei gratia* (formula
 illis temporibus neq; usitata] Regem
 sese tot gentium atque populorum
 vix ac ne vix quidem compellare po-
 tuerit. Quid? quod in *Media* regi-
 one *Persidis* tunc temporis obscura &
 ignobili; neq; rerum unquam po-
 titus sit *Attila*, quod ad melius colo-
 randa subdola mendacia sua non ob-
 servatum regis nostri obtrectatori-
 bus, admodum demiror.

b) *Europæas gentes a Japheto descen-
 dere catholicam esse sententiam, ve-
 tustissimam & in Sacris litteris fun-
 datam V. Löscher in suo Litte-
 ratore Celta Tb. X. quoq; agno-
 scit:*

scit: sed a cuius præjudicatis de
 coloniis & immigrationibus gen-
 tium septentrionalium conjecturis,
 de cetero modeste dissentimus.

C. IV.

SED cum in superioribus promise-
 rimus, profligata ab *Attila* nomine
 tyrannidis immanitatisq; invidia, fa-
 cta illius cætera quoq; examinare;
 ut promissi debito nosmet exsolva-
 mus, jam ad Zoilorum convitia,
 quibus præclara illius facinora im-
 pudenter & sine fronte proscindunt,
 contundenda properamus. Primum
 igitur nostrum erit, illis qui *Attilam*
 injusti fratricidii incusant, ante o-
 mnia offam & turundam, quod di-
 citur, in os ingerere. Cumq; cir-
 cumstantiæ rem variare dicantur,
 oppidò vereor, ne mastiges illi cen-
 foresq; *Attila* maligni, eo ipso, quo
 illum perpetrati sine causa parrici-
 dii postulant, ἐν ἀρχῇ λαμβάνοντας
 sive

sive fallaciam petitionis principii magnificè committant. Nam cum scriptores de causis, atq; ipso parricidii tempore nimium quantum varient, adeò ut *hi Bledam*, ante *Daciam & Mæsiam* ab *Hunnis* occupatam, interiisse dicant, illi demum post decretoriã in *Catalaunicis* pugnam quidam eo nomine, quod quã muro cinxerat civitatem, non *Attila*, sed suo nomine *Budam* appellasset, nonnulli, quod mitioris ingenii vir formidolosas *Attila* inhibuisset expeditiones, meritò igitur dubitatur, an fratrem unquam occidendo sanguinis & humanitatis jura violaverit? Debet illud prius discuti problema, quam *Attila* admissi sine causa parricidii insimuletur. Sed simus liberales, atq; ex adversariorum hypothese fingamus nobis *Attilam* facinus domi commisisse, fratrique suo manus intulisse, quid tum postea? undè certò nobis constare poterit, *Budam* nullius conjurationis reum periisse? Quæ *Attila* fuit Numinis reverentia, & justitiæ studium, affatim arguunt, haud innocentem

Bledam confectum, quippe quem, in imperii societatem admissum, per aliquot annos secum dominari frater passus est. Atq; si quæ *Bonsinio* fides, certum utique, tubam belli civilis existisse *Bledam*, qui seditiosis moliminibus in *Attilam* insurrexerat, atq; clam cum Romanis fœdus inierat, quod ex ipsius *Attila* verbis, quem ad populum loquentem introducit *Bonsinius*, satis superq; colligi potest. Ex quibus hæc pauca excerpemus: *Fratrem unicum, quem mihi consortem imperii feceram, ut interficerem, me necessitas adegit. Hac patravimus, ne sacro sancta justitia numen perniciosam quadam indulgentia incestaremus. Et paucis interjectis: Romanos tabellarios sæpe cum litteris intercepti, notis quibusdam observis exaratis, quibus hostes multa, & præsertim integrum Scytharum imperium fratri pollicebantur, si a me ille desiceret, aut quavis arte me circumveniret. g)*

Romanis principibus, præcipuè vero illis servarum servis universale orbis dominium sibi arrogantibus idem liberalitatis genus usitatissimum fuisse,

se, lippis & tonsoribus notum est. Quid quid sit, ex dictis spero satis apparet, *Attilam*, omninò culpâ vacasse, quod refractario, & imperium solitarium affectanti fratri, cerebrum commiscuerit. Neq; heic quicquam verba Justinii moramur, qui, *in paricidio nullam satis justam causam ad sceleris patrocinia prætèxi posse*, dicit, n) cum omnem publicam utilitatem privatæ, quin & ipsi *Φιλαδέλφια* antefereudam esse sciamus o) Verum id quidem, quod affectus in tantum nunquam odio vincantur, ut non ad naturam suam tandem revertantur. sunt, quemadmodum corpus ipsum, ita quoq; viscera & membra quæcunq; nostra nobis tenerrimè commendata; est prout gangrana infectum illud, ne in reliquum corporis, morbus serpat, excidi jure potest & debet; ita optimum quoq; & consultissimum est, seditiosum civitatis membrum, ne totam destruat, è medio tollere; quod sibi ipsi imputandum habet, si privilegia natu-

ræ perdiderit, & violata nefarie so-
 cialitate, illius legis patrociniū in
 vanum deinceps imploraverit. *Ble-*
da fratris factō quousq; convenient
 hæcce, porrò dispiciendum. Erat
 ille *Attila* proximus consanguineus,
 qv̄em piè magis, quam prudenter
 Rex in societatem imperii, fiducia-
 rio jure adsciverat. Ut in illum fra-
 ternæ pietatis justo liberaliorem erga
 se animū altius penetrare posset *Ble-*
da, omni contentione, prudentia, præ-
 sertim verò fide & integritate mune-
 neris sui præstare debuerat. Non so-
 lum vitam & imperium Regis tueri
 & justis quibuscunq; modis propa-
 gare; sed & seditiones & conspira-
 tiones in regem & civitatem fortè
 comparatas, sibiq; cognitās, detegere
 & averruncare oportuèrat. Quæ ve-
 rò, non dicam civilia, sed & sangui-
 nis & grati animi officia, cum male-
 ficiis, puta perduellionis crimine
 permutaverit *Bleda*, ad metam quam
 respiciebat *principatus*, scelerum li-
 centia anhelando, *Attila* quis succen-
 se.

sebit, obsecro ! quod fratrem , suo beneficio eò sublatum , undè nocere posset, & re ipsa sibi & reipublicæ suæ nocentem oppresserit, adeoque consilium in posterum nocendi tempestive interverterit ? Apposite igitur admodum *Philippus II.* reposuit illis, qui ipsi svaserunt, ne senatus *Hispanici* iudicium , de *Carolo* filio suo capitali pœnâ afficiendo , tantum urgeret, nimirum, *ex natura lege se plus filium, quam semet ipsum diligere ; ex lege vero Dei salutem populi filio, & publicam charitatem privata antebahere. p]* Labia igitur comprimant Romani, *Attilamq;* scommatibus laceffere desinant, in aliorum vitiis lyncei, in suis verò talpæ & aspidis instar cœcutientes. *Romam paravicio dedicatam* Hieronymus exclamat q) cui adstipulatur *Florus* dicens, *primam victimam Remum urbis nova munitionem sanguine suo consecrasse. r)* Consentit *Lucanus*, qui *Fraferno*, inquit, *primi maduerunt sanguine muri, s)* **Qvis igitur Romanis**
non

non jure succensebit, aliorum facta in duram sævitæ interpretationem detorquentibus, suamq; ipsi sententiam vitæ pravitate dissolventibus? Sed est illa imbecillitatis humanæ vis, eorum præcipuè, qui libidinum suarum servi sunt, ut aliorum delictis, quibus ipsi obnoxii sunt, quasi inviderent, gravissimè irasci soleant.

m) *ad isis Bonf. rer. Hung. Dec. I. lib. 3.*

n) *lib. XVI. c. 1.* o) *Cicer. off. I.*

p) *cit. Rupert. in Besold.* q) *Ep. IV.*

r) *lib. I. c. I.* s) *lib. I.*

§. 7.

Verum Romani ejurati *Attilæ* hostes his non dum acquiescentes, crudelitatis & nescio cujus artis *Sinonia* ipsum arguere nulli verecundantur; argumenta sibi ex eo emendicantes, quod *Aquileiam* ceterasque urbes præclaras, per diras longè flammam in exitium vocaverit, quodque fraudulenter Romanos à *Gothis* se-

jungere allaboraverit. Sed præter-
 quam quod, elumbes hæcæ sibilisque
 & sannis dignissimas ratiunculas no-
 minasse, sit simul etiam refutasse, hoc
 quasi ex superfluo adjiciemus, quod
 quandoquidem Romanus populus,
 inveterato apud ipsum more, regem
Hunnorum aggressus sit, non *Attila*
 Romanos, justum omninò fuerit, ut,
 quod extero regi intrivit, ipse quo-
 que exederet. Cumq; *Aquilejenses* se-
 se dedere oblatamq; sæpius ab *Attila*
 fidem accipere noluerint, æquum
 ergo fuit, expugnatâ urbe, omnia in-
 flammari. quo ipso uti cõmune omni-
 um victorum jus secutus est *Attila*, i-
 ta multum adeò neq; mirandum, si,
 quæ olim suâ scelerum & cædium per-
 tinacia, nationes tantum non omnes
 irritaverat *Roma* triumphatrix, cle-
 mentes & ex sententia victores non
 ubiq; experta sit ipsa, sub alieno jugo
 cervices demum submissura. *Quan-*
to bellum minoris periculi, tanto mitio-
rem victoriam esse solere vere testatus
 est *Justinus*; 1) nam supplices nihil ab-

uenendo, veniam omnium accipiunt; u) sed
 quibus surda aures ad utile consilium, per-
 tinacibus armis minus placabilem victorem
 relinquant sibi & suis. x) Quod si igitur
 consiliis *Attila Aquileja* ceteraque
 urbes gessissent morem, felicitatiq;
 armorum illius non cum supercilio
 & pertinaciter repugnassent, nul-
 lum omnino dubium est, quin, cum
Trecis, Roma atque *Ravenna*, clemen-
 tiam potius quam iram victoris ex-
 pertæ fuissent. Quam facile enim
 fuerit exorabilis, in superioribus an-
 notare a nobis neque prætermis-
 sum est. *Alterum* verò argumentum, quo
 fraudis & perfidiæ notam *Attila* in-
 urere contendunt maligni, suâ spon-
 te evanescit, inq; fumos abit. Cum
 enim ad oris cordisq; congruentiam,
 si modò socialitatis ratio minimè læ-
 datur, non semper obstructi sumus,
 & in statu hostilitatis officia & obli-
 gationes juris naturalis, utpotè ad
 socialitatem colendam unice con-
 spirantes, quamdiu cum hoste in nul-
 lam gratiam conventum fuerit, ex-
 spi-

fuorum ne rejiculis quidem ramentis unguiumq; præseginibus dignos putaverit. Quapropter sæpenumerò dicere amabat: *miseros esse mortales, qui ea curent, quorum in amissione plus doloris sit, quam in possessione, voluptatis.*
 y) Tantum præterea abest, ut *laucioribus* epulis ad propulsandam famem uteretur, ut etjam, aquâ & plebeja pulte contentus, in publico pranderet. quo singulari temperantiæ documento cives admonitos voluit, ut actiones ad suum exemplum componentes, abundantia & profusioni, si quæ ipsis suppeterent opes, nuncium mitterent, frugalitatieque ad vitam commodè & honeste transigendam, studerent impensius. *Virtus* illius *militaris*, quâ unus ante ceteros sui ævi heroas claruit, tanta omnino erat, ut vel fortissimum adversariorum exercitum non magis, quam ex pelvi fulgura reformidaverit. Quæ illius incomparabilis magnanimitas atq; fortitudo bellica eò admirationis *Callimachum* perduxit, ut vix homi-
 mi-

minem crederet. *Si qua*, inquit, *humana virtutis modum in eo viro supergressa videbuntur, relato ad Deos originis argumento, fidem accipiant.* Sed licet talibus virtutibus imbutus fuerit Heros noster, adeò ut illas jure quodã suas fecisse videretur, nihilominus tamen nominis illius famam lividorum colluvies, quantum potuit attenuare tentavit, nihil fere de illo scriptum relinquens, nisi quod effrenam licentiam, divini pariter humaniq, juris violationem redolet. Unde prodigii instar haberi meretur rerum Hungaricarum scriptoris Thuroez, de *Attila* testimonium, cum: *externarum, inquit, nationum invidiam exactis per ipsum Regem Attilam victoriis condignum praconii subtraxisse stilum, & eidem Regi Attilae gloriam imperialis nominis demsisse puto: neq, per ipsum gestarum rerum in decus quippiam praeter illatas miseras, lugubris carminis instar, scripsisse inveniuntur.* 2) Idem quod judicavit etiam *Albertus Molnarus* dicens: *Si Attila Homerus aliquis aut scriptor i-*
do-

doneus contigisset; rerum ab eo gestarum laudes exsuperarent etiam decantatissimorum Regum encomia & epinicia. Quaecumque enim vel in infestorum ejus hostium monumentis de eo leguntur, bellicam prudentiam, ac plane heroicam magnanimitatem induant omnia. aa)

y) vide sis P. Callimach. Attil.

z) praefat. in part. 1. Chron. cit. Rupert. in Besoldum. z) in Lex. Latin. Graec. Hung.

§. VII.

Esset quidem haec amplissimus differendi campus de *Attile* acri & circumspecto ingenio, egregia forma, corpore valido, indefatigabili laborum tolerantia, exacta rei bellicae disciplina & consilii altitudine summa, quibus omnibus magis magisque subditos suos ad gratissima obsequia redegit; bb) verum cum accisae facultates calamum scripturientem sufflaminent, haec jam metam dissertationi nostrae praestituimus, conclu-

den

dentes : *Attilam* è Scandiâ oriundum principem, *cc)* non majori verisimilitudine *tyrannis* accenseri, quam *Christianos* generis humani hostes *Nero* Imperator olim pronunciauit. *dd)* Tuam vero humanitatem, amice Lector, modeste rogamus, ne nostram, circa res gestas *Hunnorum* regis, opinionem, a *clitellis* & sanctorum *patrum legendis* abhorrentem, molestâ, ne dicam inconsultâ sedulitatis increpes. Sentiendi iudicandiq; libertatem a summo Numine inditam meam mihi vindicavi, nullamque sinistris rumoribus fidem habens, ex solenni humanitatis lege, pro *Attila*, ceu bono principe, præsumere æquum & justum putavi, donec aliorum incorrupta fide testium *probetur contrarium*. Quod si argumentum forte rarioris disquisitionis arideat, sed fidei ab initio datæ Tuæque expectationi nos parum ex voto satisfacere potuerimus, id omnino nostro in censendis regum & rerum publicarum arcanis quantillo iudicio,

cio, imprimis vero rei apud nos librariae, publicè privatimq; curtae suppellectili acceptum referas; quæ quantas in angustias redigere & possit et soleat optima quæq; ingenia, ne emergere possint, & ad eandem eruditionis gloriam, quam exteræ gentes, adspirare, tristi indies meo commilitonumque meorum, ne quid de aliis dicam, exemplo experior.

bb) confer. Bonfinii rer. Hung. dec. cit.

pag. 57.

cc) **Attilam Gothicum** plane nomen esse ex diversa, quæ apud historicos occurrit, & cum primitivo Gothico planè conveniente scribendi ratione, pagina quarta dissertationis hujus notavimus. Iis si addere velis cippi Runicum (quem Peringskiöldius in notis ad Theodorici regis vitam pag. 467. delineavit, expressamq; Attilæ ad Bessos, [quos Bosnia incolæ facit vir illustris] expeditionis mentionem injicit) antiquam inscriptionem, Regiæ cognationis bo-

norem Tibi, quisquis es popularium, ipsa neq; invidia amplius invidabit.

ad) Christian. Mattb. Theat. Hist. p. m. 508.

Τῷ Θεῷ ἀθανάτῳ διὰ πάντος
δόξα μεγαλή.

Σφάλματα, quæ irrepperunt, typographica, ita emendari debent.

pag. 4. lin. 20. leg. *delineandas*. p. 11. l.

24. leg. *locum*. p. 13. l. 5. leg. *nomine*.

p. 27. l. 4. leg. *componere*. p. 34. l.

8. leg. *vaj. atis*. p. 42. l. 23. leg. *in prin-*

cipem. p. 42. l. 25. leg. *videatur*. p. 43.

l. 12. leg. *remg.* p. 49. l. 12. leg. *st-*

gitius. p. 61. l. 9. leg. *quod*. p. 37. leg.

Amilia.

SONNET.

ON a dit d'ATTILA, Roi grand
 & respectable,
 Qu'il fût un des plus grands, & plus
 affreux Tirans,
 Dans le vaste univers, ses peuples gou-
 vernans,
 Avecque cruauté, grande, & impi-
 toiable.

Certains Historiens le disent formi-
 dable,
 Quelques uns L'appelans L'exemple
 de leur temps,
 Pour avoir surpassé la fierté des Géans;
 D'autres disent enfin qu'il ne fut pas
 coupable.

Qui prend encore en main le parti
 d'ATTILA ?
 C'est vous je l'apperçois, cher V. L. N.
 vous voilà;
 Par un si beau chemin vous allez au
 Parais.

Sans doute les neuf sœurs, aussi bien
 qu'Appollon,

Orneront vôtre tête, & je dis sans au-
dace
Qu'on vous couronnera dans le sacré
Valon.

JUSLENIUS,
Le Fils.

Eidem.

SCandere dum tentas, mi JANNES,
frater amande,
Pulpita Castalidum, calido tibi pectore
grator.
Insuper & vobis, dentur tibi prospera
cuncta,
Ut faustam possis studii contingere me-
tam.
Adspiret cœptis claris Deus, atq; secun-
det
Innocuos ausus, tibi des quoq; Nestoris
annos.

Ita Fratri gratulari voluit

CHRIST. WELIN.
Boreæ Fenno.